

АНОТАЦІЯ

Гринишин Х. М. Значні правочини господарських товариств. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі права за спеціальністю 081 – Право. Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2024.

Дисертація присвячена комплексному дослідженню значних правочинів господарських товариств, умовам їх дійсності та порядку їх вчинення. Основні питання, які розглядаються у роботі кореспондують сучасним викликам, що ставляться перед правовою наукою, практикою та правотворчістю у сфері корпоративного права.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що у процесі провадження своєї діяльності господарські товариства вчиняють різні правочини (договори). Окремі з них можуть укладатися на значну суму чи на їх підставі може відчужуватися майно, що може обумовити певні майнові ризики як для товариства, так і для його учасників. Тому на законодавчому рівні встановлені особливі умови, порівняно із загальними умовами вчинення правочинів, та порядок вчинення таких правочинів, що отримали назву – значні правочини. Разом з тим укладення договору господарським товариством з контрагентом на ринку може створювати певні ризики і для нього. Відтак комплексне наукове дослідження умов та порядку вчинення значних правочинів господарських товариств, правових наслідків їх вчинення для самого товариства, його учасників та кредиторів є актуальним та витребуваним з практичної точки зору.

Мета та завдання, поставлені в дисертаційному дослідженні, зумовили побудову відповідної структури дослідження. Розділ 1 «Загальнотеоретичні положення про значні правочини господарських товариств» складається з трьох підрозділів і присвячений дослідженню генези правового регулювання значних правочинів господарських товариств, локальних корпоративних актів в механізмі правового регулювання значних правочинів господарських товариств. Також у першому розділі проаналізовано поняття та ознаки значного правочину.

Досліджуючи загальнотеоретичні положення про значні правочини господарських товариств та генезу їх правового регулювання, виокремлено такі його етапи: 1. Становлення правового регулювання від моменту проголошення незалежності України до прийняття у 2008 році Закону України «Про АТ». На цьому етапі поняття «значний правочин» у законодавстві не застосовувалося. Окремі законодавчі акти України містили особливі правила затвердження угод, укладених на певну, визначену у статуті, суму, або ж прийняття рішення про відчуження майна товариства на суму 50 і більше відсотків майна. 2. З прийняттям Закону «Про АТ» у 2008 році розпочався етап деталізації та позитивного наповнення національного корпоративного законодавства відповідними правовими приписами. Поняття значного правочину знайшло законодавче закріплення, деталізовано порядок їх вчинення щодо різних видів господарських товариств. 3. Удосконалення національного корпоративного законодавства з урахуванням європейських стандартів корпоративного управління. На цьому етапі прийнято Закон «Про ТОВ та ТДВ», у 2022 році прийнято новий Закон «Про АТ», що включали норми, присвячені правовому регулюванню значних правочинів ТОВ/ТДВ та АТ.

Значну роль у механізмі правового регулювання значних правочинів господарських товариств відіграють локальні акти. На підставі аналізу правової природи, функціонального призначення локальних корпоративних актів встановлено, що такі покликані деталізувати, конкретизувати нормативні приписи щодо вчинення значних правочинів з огляду на суб'єкта їх вчинення, повноваження органу, що вправі приймати рішення щодо вчинення значного правочину, порядок їх прийняття тощо.

Ураховуючи специфіку корпоративного управління у повних та командитних товариствах, відсутнє пряме законодавче регулювання значних правочинів цих товариств. Доведено доцільність локального регулювання відповідних відносин у цих товариствах. У їх засновницьких договорах доцільно визначати критерії віднесення правочинів до категорії значних, особливості надання згоди на їх вчинення, правові наслідки недотримання процедури погодження тощо.

На основі проведеного аналізу локальних актів існуючих АТ та ТОВ/ТДВ встановлено найбільш поширені спеціальні критерії віднесення правочину до категорії значних: вартість предмета правочину, а також його характер. Запропоновано уніфікувати підходи та при визначенні належності правочину до категорії значних використовувати саме ринкову вартість предмета правочину, яку порівнювати із вартістю активів товариства. Обґрунтовані відповідні зміни до законодавства.

На підставі аналізу чинного законодавства, локальних актів, доктринальних підходів встановлено такі основні ознаки значного правочину господарського товариства: 1) вчинення такого правочину господарським товариством; 2) необхідність надання згоди на його вчинення уповноваженим на це органом управління, як спеціальна умова вчинення такого правочину; 3) відповідність такого правочину певним критеріям, встановленим у законах України та/або локальних актах юридичної особи.

Запропоновано визначати значний правочин як правочин господарського товариства, для вчинення якого необхідним є надання згоди на це уповноваженим органом управління товариством у встановленому законом порядку та який відповідає спеціальним критеріям, визначеним у законах України та/або локальних актах товариства.

У другому розділі «Значні правочини акціонерного товариства» досліджено загальні та спеціальні умови дійсності, порядок укладення значного правочину АТ. Встановлено, що спеціальною умовою вчинення значного правочину є прийняття рішення про це компетентним органом управління АТ, визначеним законом. Ця умова буде дотримана також у разі вчинення значного правочину виконавчим органом ПрАТ на підставі раніше наданої попередньої згоди на це. Важливим при цьому є дотримання викладених в попередній згоді обмежень: 1) часових – протягом не більш як одного року з дати прийняття такого рішення; 2) вартісних – в межах зазначеної граничної сукупної вартості предмету правочину; 3) змістовних – з урахуванням характеру правочинів, на вчинення яких надана попередня згода.

Порівняльний аналіз норм Законів «Про АТ» 2008 та 2022 років доводить розширення переліку випадків, до яких не застосовуються законодавчі положення щодо порядку вчинення значного правочину, зокрема, правочини у рамках провадження звичайної господарської діяльності.

Обґрунтовано, що в АТ, 100 відсотків акцій якого належать одній особі, дотримання процедури надання згоди на вчинення значних правочинів, за загальним правилом, є недоцільним. Аргументовано, що в такому АТ обмеження повноважень директора на вчинення значних правочинів може бути необхідним при залученні директора на договірних засадах.

Згідно Закону «Про АТ» прийняття рішення про вчинення значного правочину належить до компетенції різних органів управління АТ. Конкретний орган, уповноважений приймати відповідне рішення, визначається з урахуванням двох аспектів: 1) ринкової вартості предмета значного правочину; 2) структури управління конкретним товариством, визначеної в його статуті. Досліджено компетенцію різних органів АТ та порядок прийняття ними рішень щодо значних правочинів товариства.

Досліджено механізм попереднього погодження значних правочинів, який можливий лише у ПрАТ.

За загальним правилом, значний правочин, вчинений з порушенням порядку прийняття рішення про його вчинення, є недійсним та не спричиняє інших юридичних наслідків, крім тих, що пов'язані з його недійсністю. Якщо ж в подальшому значний правочин, вчинений з порушенням порядку прийняття відповідного рішення, буде схвалено, такий правочин вважатиметься дійсним та створюватиме, змінюватиме, припинятиме цивільні права та обов'язки АТ.

У третьому розділі роботи «Значні правочини товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю» на підставі аналізу чинного законодавства та судової практики досліджені умови дійсності та порядок укладення значних правочинів ТОВ/ТДВ.

Встановлено, що Закон «Про ТОВ та ТДВ» втілює принцип диспозитивності правового регулювання корпоративних відносин, відповідно до якого товариства мають право: самостійно визначати як критерії віднесення

правочинів до категорії значних, так і уповноважені органи, які вправі приймати рішення про надання згоди на вчинення значного правочину чи наступне його схвалення. Надання згоди уповноваженим органом товариств на вчинення значного правочину не розцінюється як етап в його укладенні, а розглядається крізь призму наявності в органі товариства необхідного обсягу повноважень. Відтак, значні правочини, вчинені без згоди уповноваженого органу товариств, вважаються та"кими, що вчинені з перевищенням повноважень відповідним органом товариств.

Обґрунтовані законодавчі доповнення щодо укладення значних правочинів на початку діяльності товариств.

За відсутності прямої законодавчої вказівки щодо моменту, на який має визначатися вартість предмету правочину, обґрунтовано, що така має визначатися на момент його вчинення (на момент укладення договору).

Вчинення значного правочину з порушенням законодавчого порядку (чи порядку, встановленого локальними актами) може порушувати права самих товариств як сторони правочину (договору). Разом з тим такі дії потенційно можуть створювати загрозу порушення корпоративних прав учасників. Досліджено можливість застосування похідних позовів, які можуть бути подані учасником (учасниками) товариства лише з метою захисту прав та інтересів самого товариства. Доведено, що опосередковано учасник (учасники), який (які) подає (подають) такий позов, намагається захистити не лише права товариства, а й свої права також, оскільки такий учасник є бенефіціаром товариства і має право на дивіденди, має право на одержання частини майна товариства при виході зі складу учасників тощо.

На підставі аналізу чинного законодавства та практики його застосування досліджено підстави та характер відповідальності посадових осіб ТОВ/ТДВ за збитки, заподіяні товариствам. Проаналізовано склад правопорушення, що є підставою притягнення посадової особи до відповідальності. Досліджено об'єктивну сторону складу правопорушення, що проявляється у протиправності дій посадової особи (невиконанні нею своїх посадових обов'язків), структуру

збитків (прямі збитки та упущена вигода), що є у прямому причинному зв'язку з фактом протиправності; вину як умову відповідальності.

У четвертому розділі роботи «Охорона прав та інтересів кредиторів у разі порушення вчинення значних правочинів господарських товариств» досліджені теоретичні та прикладні проблеми захисту прав кредиторів у разі вчинення значного правочину товариства з порушенням установленого порядку. Проаналізована природа фраздаторного правочину та наукові погляди у цьому аспекті.

Встановлено, що правова вимога кредитора про визнання значного правочину, вчиненого із порушенням порядку надання згоди на його вчинення, недійсним може бути задоволена за умови встановлення як факту відсутності надання згоди уповноваженого органу, так і факту відсутності подальшого схвалення значного правочину або ж за наявності рішення (акту) уповноваженого органу товариства про несхвалення такого правочину.

Задля уникнення спірних ситуацій обґрунтовано доцільність фіксувати у конкретному договорі наступне положення: «Згідно із положеннями законодавства та положеннями статуту товариства, цей правочин (договір) не вважається значним правочином для товариства, тому не потребує згоди на його укладення загальними зборами учасників чи іншим уповноваженим органом» або ж «Цей правочин (договір) є значним правочином для товариства згідно із даними останньої (річної) фінансової звітності. Рішення про надання згоди на вчинення цього правочину прийняте (вказати орган, який прийняв рішення, його номер і дату), копія якого додається до цього правочину та є його невід'ємною частиною. Сторони договору повідомлені про те, що у виконавчого органу товариства відсутні обмеження щодо вчинення цього правочину».

Обґрунтовані та запропоновані відповідні зміни, доповнення, уточнення до чинного законодавства.

Загалом, наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше на дисертаційному рівні проведено комплексний теоретичний аналіз значних правочинів у господарських товариствах, визначено перспективи розвитку законодавства у цій сфері, а також систематизовано одержані

результати. Варто зазначити, що на підставі проведеного дослідження автор, окрім іншого уперше:

- встановив основні ознаки значного правочину господарського товариства та запропоноване універсальне визначення значного правочину як правочину господарського товариства, для вчинення якого необхідним є надання згоди на це уповноваженим органом управління товариством у встановленому законом порядку та який відповідає спеціальним критеріям, визначеним у законах України та/або локальних актах товариства;

- запропонував уніфікувати законодавчі підходи щодо критеріїв віднесення правочину до категорії «значний». При визначенні належності правочину до категорії значних використовувати ринкову вартість предмета правочину (а не вартість), яку порівнювати із вартістю активів товариства (а не чистих активів). Обґрунтовані відповідні зміни до ч. 1 та 2 ст. 44 Закону «Про ТОВ та ТДВ»;

- запропонував, що у разі зміни структури корпоративного управління з дворівневої на однорівневу подальше схвалення значного правочину товариством, вчиненого з порушенням порядку прийняття рішення про його вчинення, здійснюється загальними зборами. Обґрунтовані доповнення до ч. 1 ст. 108 Закону «Про АТ»;

- запропонував встановлений порядок вчинення значних правочинів застосовувати до новостворених товариств після спливу 6 місяців з моменту їх державної реєстрації, якщо менший строк не встановлено статутом товариства. Обґрунтовані відповідні доповнення до ст. 44 Закону «Про ТОВ та ТДВ»;

Також дисертант удосконалив:

- підходи до визначення значних правочинів повних та командитних товариств. Обґрунтовано доцільність урегульовувати відносини щодо значних правочинів у засновницькому договорі цих товариств: критерії віднесення правочинів до категорії значних, особливості надання згоди на їх вчинення, правові наслідки недотримання процедури погодження;

- положення про необхідність встановлення граничних строків для отримання погодження на вчинення значного правочину;

– положення про обчислення річного строку протягом якого вчинення кількох правочинів з одним контрагентом та/або з афілійованими особами такого контрагента щодо одного предмета вважається вчиненням одного правочину. Запропоновано обчислювати річний строк з моменту укладення першого правочину з контрагентом та/або з його афілійованими особами щодо відповідного предмета. обґрунтовані відповідні доповнення до ч. 6 ст. 106 Закону України «Про АТ»;

– запропоновано доповнити ст. 49 Закону «Про АТ» нормою, відповідно до якої надати виконавчому органу право вносити пропозиції до проекту порядку денного загальних зборів акціонерів у разі необхідності вчинення значного правочину;

– договірну практику рекомендацією про доцільність зазначення у конкретному договорі (що є значним правочином для товариства) положень наступного змісту: «Згідно із положеннями законодавства та положеннями статуту товариства, цей правочин (договір) не вважається значним правочином для товариства, тому не потребує згоди на його укладення загальними зборами учасників чи іншим уповноваженим органом». У разі, якщо правочин підпадає під ознаки значного, варто зазначити: «Цей правочин (договір) є значним правочином для товариства згідно із даними останньої (річної) фінансової звітності. Рішення про надання згоди на вчинення цього правочину прийняте (вказати орган, який прийняв рішення, його номер і дату), копія якого додається до цього правочину та є його невід'ємною частиною. Сторони договору повідомлені про те, що у виконавчого органу товариства відсутні обмеження щодо вчинення цього правочину»;

– положення щодо підстав визнання значного правочину недійсним. Окрім загальних підстав визнання правочинів недійсними слід враховувати: активні дії товариств чи його учасників, які засвідчують, що такий правочин не відповідає інтересам товариства; можливість (неможливість) визначення того, чи правочин дійсно є значним для товариства; обізнаність контрагента товариства про характер правочину; притягнення особи, яка вчинила значний правочин з перевищенням повноважень, до відповідальності;

– положення щодо часових рамок схвалення значного правочину. Рекомендовано в локальних актах товариств закріплювати строки такого схвалення, наприклад, щомісячно, щоквартально чи щорічно.

У роботі набули подальшого обґрунтування:

– положення про періодизацію законодавчого регулювання значних правочинів: I. Становлення правового регулювання значних правочинів у національному корпоративному законодавстві – від моменту проголошення незалежності України до прийняття у 2008 році Закону України «Про АТ»; II. Деталізація та позитивне наповнення національного корпоративного законодавства – 2008-2018 р.р.; III. Удосконалення національного корпоративного законодавства з урахуванням європейських стандартів корпоративного управління 2018 – по сьогодні;

– положення про момент набрання чинності значним правочином у разі його подальшого схвалення. У такому разі правочин створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки товариства з моменту його вчинення. Обґрунтовані доповнення до ч. 2 ст. 108 Закону «Про АТ»;

– положення про порядок вчинення значних правочинів в АТ, 100 відсотків акцій якого належать одній особі. Аргументовано, що в такому товаристві обмеження повноважень директора на вчинення значних правочинів може бути необхідним при залученні його на договірних засадах. Обґрунтовані доповнення до п. 5 ч. 8 ст. 106 Закону «Про АТ»;

– вчення про зловживання правом. Несхвалення укладеного і частково (чи повністю) виконаного значного правочину, який вчинений із порушенням встановленого законом чи статутом порядку надання згоди на його вчинення, без жодних мотивів, які вказують на невідповідність такого правочину інтересам товариства, є зловживанням правом та суперечить правилам чесної ділової практики. Звернення ж господарського товариства до суду з вимогою про визнання правочину недійсним із посиланням на прийняте рішення про його несхвалення слід також розглядати як зловживання правом на судовий захист;

– вчення про відповідальність посадових осіб товариств, винних у порушенні порядку вчинення значних правочинів. Суб'єктом відповідальності є

посадові особи господарського товариства, незалежно від того, чи вони одноособово приймали рішення, внаслідок якого товариствам було завдано збитків, чи вони входила до складу колегіального органу, який прийняв відповідне рішення. Члени колегіального органу несуть солідарну відповідальність за завдані збитки. Суб'єктом відповідальності є не лише посадові особи, які вчинили правочин без згоди уповноваженого органу, але і ті посадові особи, які надали таку згоду (або відмовили у схваленні правочину), якщо такі дії містять у собі ознаки зловживання правом та порушення прав чи інтересів товариства;

– наукові погляди про фраздаторні рішення, фраздаторні правочини. У разі прийняття уповноваженим органом товариства фраздаторного рішення про несхвалення вчиненого значного правочину, яке суперечить правилам чесної ділової практики та попередній поведінці товариства, кредитор вправі звертатись до суду з вимогою про визнання такого рішення загальних зборів учасників (акціонерів) чи наглядової ради недійсним. Якщо значний правочин товариства спрямований на заподіяння шкоди самому товариству, а не на настання реальних наслідків, у заінтересованої сторони існує можливість доводити недійсність такого правочину як фраздаторного;

– вчення про похідні позови. Вчиненням значного правочину господарських товариств з порушення встановленого законом чи локальними актами порядку потенційно може створюватися загроза порушення корпоративних прав учасників. Похідний позов може бути поданий учасником (учасниками) товариства з метою захисту не тільки прав та інтересів самого товариства, а й належних йому корпоративних прав.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони можуть бути використані в: науково-дослідній сфері, як основа для подальших теоретико-правових розвідок з питань охорони, здійснення та захисту корпоративних прав, вчинення значних правочинів господарських товариств; правотворчій та правозастосовній діяльності – у процесі вдосконалення корпоративного законодавства, у локальній корпоративній нормотворчості; навчальному процесі – при підготовці методичних матеріалів, навчальних

посібників з навчальної дисципліни «Корпоративне право», спеціалізованих курсів «Акціонерне право», «Право ТОВ/ТДВ»; просвітницькій та правовиховній діяльності – для підвищення правової, корпоративної культури зацікавлених осіб.

Ключові слова: господарські товариства, акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з додатковою відповідальністю, корпоративне управління, орган товариства, директор, загальні збори учасників, учасник товариства, посадова особа товариства, кредитор товариства, значний правочин, фраздаторний правочин, похідний позов, правовий статус.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА:

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Гринишин Х. М. Правочини акціонерних товариств, що не підпадають під ознаки значних правочинів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. № 76. Т. 1. С. 158-163.

2. Гринишин Х. М. Умови дійсності значних правочинів товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. № 78. Т. 1. С.159-165.

3. Гринишин Х. М. Охорона прав та інтересів кредиторів у разі порушення порядку вчинення значних правочинів господарських товариств. Право і суспільство. 2023. № 4. С. 59-68.

4. Гринишин Х.М. Ознаки значного правочину: проблеми законодавчої визначеності. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 5. С. 219-223.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Гринишин Х.М. Особливості укладення значних правочинів товариствами з обмеженою та додатковою відповідальністю. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали XXV звітн. наук.-

практ. конф. (Львів, 7-8 лют. 2019 р.): у 2 ч. Ч. 1. Львів : Юрид. ф-т Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2019. С. 187-190.

2. Гринишин Х.М. Вплив законодавства про компанії Європейського союзу на правове регулювання значних правочинів в Україні. Актуальні проблеми прав людини, держави та правової системи: Матеріали XIX міжнар. студент.-аспірант. конф. (Львів, 24 квіт. 2020 р.) Львів: Юрид. ф-т Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2020. С. 85-87.

3. Гринишин Х.М. Новий підхід в правовому регулюванні відповідальності посадових осіб акціонерних товариств у проекті закону «Про акціонерні товариства» № 2493. Законодавство про акціонерні товариства: новації та перспективи: Матеріали XVIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Івано-Франківськ, 23 жовт. 2020 р.) Юрид. інст. Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника. С. 29-33.

4. Гринишин Х. М. Особливості порядку укладення значних правочинів акціонерним товариством. Актуальні проблеми прав людини, держави та правової системи: матеріали XX Міжнародної студентсько-аспірантської наукової конференції. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2021. С. 72-74.

5. Гринишин Х. М. Правові наслідки порушення порядку вчинення значних правочинів. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XXVII звітної науково-практичної конференції: у 2-ох ч. Ч. 1. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2021. С. 203-205.

6. Гринишин Х. М. Особливості захисту прав акціонерів на інформацію про фінансово-господарську діяльність товариства. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XXVIII звітної науково-практичної конференції: у 2-ох ч. Ч. 1. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2022. С. 189-191.

7. Гринишин Х. М. Значні правочини в ТЗОВ. Актуальні проблеми інтелектуального, інформаційного, ІТ та Інтернет права: матеріали Сьомої всеукраїнської науково – практичної конференції. Львів: Юрид. ф-т Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2023. С. 42-46.

8. Гринишин Х. М. Поняття та ознаки значного правочину. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції присвяченої пам'яті академіка Національної академії правових наук України, Заслуженого діяча науки і техніки України, доктора юридичних наук, професора Володимира Васильовича Луця (1933-2021) «Договір як універсальна форма правового регулювання». Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. 2023. 175-178.

ABSTRACT

Hrynyshyn Kh. M. Significant transactions of economic societies. – Qualifying scientific work on the rights of manuscript.

Dissertation for the Doctor of Philosophy Degree in specialty 081 – Law. – Ivan Franko National University of Lviv. Lviv, 2024.

The dissertation is devoted to a comprehensive study of significant transactions of business associations, the conditions of their validity and the order of their execution. The main issues considered in the work correspond to modern challenges facing legal science, practice and law-making in the field of corporate law.

The relevance of the research topic is determined by the fact that in the process of carrying out their activities, business associations make various transactions (contracts). Some of them can be concluded for a significant amount or on their basis property can be alienated, which can cause certain property risks for both the company and its participants. Therefore, at the legislative level, special conditions have been established, compared to the general conditions for the execution of transactions, and the procedure for the execution of such transactions, which have received the name - significant transactions. At the same time, the conclusion of a contract by a business company with a counterparty on the market can create certain risks for it as well. Therefore, a comprehensive scientific study of the conditions and procedure for the execution of significant acts of business companies, the legal consequences of their execution for the company itself, its participants and creditors is relevant and in demand from a practical point of view.

The goal and tasks set in the dissertation study led to the construction of an appropriate research structure. Chapter 1 "General theoretical provisions on significant transactions of economic companies" consists of three subsections and is dedicated to the study of the genesis of legal regulation of significant transactions of economic companies, local corporate acts in the mechanism of legal regulation of significant transactions of economic companies. Also, in the first chapter, the concepts and signs of a significant transaction are analyzed.

Examining the general theoretical provisions on the significant acts of business companies and the genesis of their legal regulation, the following stages are

distinguished: 1. The formation of legal regulation from the moment of the declaration of Ukraine's independence to the adoption of the Law of Ukraine "On JSC" in 2008. At this stage, the concept of "significant transaction" was not applied in the legislation. Separate legislative acts of Ukraine contained special rules for approving agreements concluded for a certain amount specified in the articles of association, or making a decision on the alienation of the company's property in the amount of 50 percent or more of the property. 2. With the adoption of the Law "On JSC" in 2008, the stage of detailing and positive filling of national corporate legislation with relevant legal provisions began. The concept of a significant transaction has been legally consolidated, the procedure for their execution has been detailed in relation to various types of business partnerships. 3. Improvement of national corporate legislation taking into account European standards of corporate governance. At this stage, the Law "On LLCs and VAT" was adopted, in 2022 a new Law "On Joint Stock Companies" was adopted, which included norms dedicated to the legal regulation of significant transactions of LLCs/VATs and JSCs.

Local acts play a significant role in the mechanism of legal regulation of significant transactions of business associations. On the basis of the analysis of the legal nature and functional purpose of local corporate acts, it was established that they are intended to detail and specify the normative prescriptions for the commission of significant transactions with regard to the subject of their commission, the authority of the body empowered to make decisions regarding the commission of a significant transaction, the procedure for their adoption, etc.

Given the specifics of corporate governance in general and limited partnerships, there is no direct legislative regulation of significant transactions of these partnerships. The expediency of local regulation of relevant relations in these societies has been proven. In their founding agreements, it is expedient to determine the criteria for assigning transactions to the category of significant, the specifics of consent to their commission, the legal consequences of non-compliance with the consent procedure, etc.

On the basis of the analysis of local acts of existing JSCs and LLCs/TDVs, the most common special criteria for assigning a transaction to the category of significant

were established: the value of the subject of the transaction, as well as its nature. It is proposed to unify approaches and, when determining whether a transaction belongs to the category of significant, use the market value of the subject of the transaction, which should be compared with the value of the company's assets. Relevant changes to the legislation are substantiated.

On the basis of the analysis of current legislation, local acts, doctrinal approaches, the following main signs of a significant transaction by a business partnership were established: 1) the commission of such a transaction by a business partnership; 2) the need for consent to its execution by the management body authorized for this, as a special condition for the execution of such a transaction; 3) compliance of such a transaction with certain criteria established in the laws of Ukraine and/or local acts of a legal entity.

It is proposed to define a significant transaction as a transaction of a business partnership, for the execution of which it is necessary to give consent to it by the authorized management body of the partnership in accordance with the procedure established by law and which meets the special criteria defined in the laws of Ukraine and/or local acts of the partnership.

In the second chapter, "Significant transactions of a joint-stock company", the general and special conditions of validity, the procedure for concluding a significant transaction of a joint-stock company are studied. It has been established that a special condition for the commission of a significant transaction is the adoption of a decision on this by the competent JSC management body defined by law. This condition will also be observed in the event of a significant transaction being committed by the executive body of PrJSC on the basis of previously given prior consent to this. At the same time, it is important to observe the restrictions set out in the preliminary agreement: 1) time limits - within no more than one year from the date of such decision; 2) of value - within the limits of the specified maximum total value of the subject of the transaction; 3) substantive - taking into account the nature of the transactions for which prior consent was given.

A comparative analysis of the norms of the Laws "On Joint Stock Companies" of 2008 and 2022 proves the expansion of the list of cases to which the legislative

provisions regarding the procedure for committing a significant transaction, in particular, a transaction within the framework of ordinary economic activity, do not apply.

It is substantiated that in a joint-stock company, 100 percent of whose shares belong to one person, compliance with the procedure for granting consent to commit significant transactions is, as a general rule, impractical. It is argued that in such a joint-stock company, limiting the powers of the director to commit significant transactions may be necessary when the director is involved on a contractual basis.

According to the Law "On JSC", the decision to commit a significant transaction belongs to the competence of various JSC management bodies. The specific body authorized to make a relevant decision is determined taking into account two aspects: 1) the market value of the subject of a significant transaction; 2) the management structure of a specific company defined in its charter. The competence of various bodies of the JSC and the procedure for their decision-making regarding significant transactions of the company were studied.

The mechanism of preliminary approval of significant transactions, which is possible only in PrJSC, was studied.

As a general rule, a significant deed committed in violation of the procedure for making a decision on its commission is invalid and does not cause other legal consequences, except those related to its invalidity. If, in the future, a significant act committed in violation of the procedure for making the relevant decision is approved, such an act will be considered valid and will create, change, terminate the civil rights and obligations of JSC.

In the third section of the work "Significant transactions of limited and additional liability companies" based on the analysis of current legislation and court practice, the conditions of validity and the procedure for concluding significant transactions of LLC/TDV are investigated.

It has been established that the Law "On LLCs and TDVs" embodies the principle of dispositive legal regulation of corporate relations, according to which companies have the right to: independently determine the criteria for classifying transactions as significant, as well as the authorized bodies that have the right to make decisions on

granting consent to commit significant deed or its subsequent approval. The granting of consent by the authorized body of the company to the execution of a significant transaction is not considered as a stage in its conclusion, but is considered through the prism of the presence of the necessary scope of powers in the body of the company. Therefore, significant acts committed without the consent of the authorized body of companies are considered to be committed in excess of authority by the relevant body of companies.

Reasoned legislative additions regarding the conclusion of significant transactions at the beginning of the activities of companies.

In the absence of a direct legislative instruction regarding the moment at which the value of the subject of the transaction should be determined, it is justified that it should be determined at the time of its execution (at the time of concluding the contract).

The execution of a significant transaction in violation of the legislative order (or the order established by local acts) may violate the rights of the companies themselves as parties to the transaction (agreement). At the same time, such actions can potentially create a threat of violation of the corporate rights of the participants. The possibility of applying derivative lawsuits, which can be filed by a member (participants) of the company only for the purpose of protecting the rights and interests of the company itself, has been investigated. It is proved that indirectly the member(s) who files such a lawsuit is trying to protect not only the rights of the company, but also his own rights, since such a member is a beneficiary of the company and has the right to dividends, has the right to receive a part property of the company upon leaving the membership, etc.

On the basis of the analysis of the current legislation and the practice of its application, the grounds and nature of the liability of the officials of LLC/TDV for damages caused to the companies were investigated. The composition of the offense was analyzed, which is the basis for bringing the official to justice. The objective side of the composition of the offense, manifested in the illegality of the official's actions (failure to fulfill his official duties), the structure of losses (direct losses and lost profit),

which is directly causally related to the fact of illegality, was studied; guilt as a condition of responsibility.

In the fourth chapter of the work "Protection of the rights and interests of creditors in the event of violation of the commission of significant transactions of economic companies" the theoretical and applied problems of protection of the rights of creditors in the event of the commission of a significant transaction of the company in violation of the established procedure are investigated. The nature of the fraudulent act and scientific views in this aspect are analyzed.

It was established that the creditor's legal claim to recognize a significant transaction committed in violation of the consent procedure for its execution as invalid can be satisfied provided that both the fact of the absence of consent from the authorized body and the fact of the lack of further approval of the significant transaction are established, or in the presence of a decision (of the act) of the authorized body of the company on disapproval of such a transaction.

In order to avoid controversial situations, it is reasonable to record the following provision in a specific contract: "According to the provisions of the law and the provisions of the company's charter, this transaction (agreement) is not considered a significant transaction for the company, therefore it does not require the consent of the general meeting of participants or another authorized body" or "This transaction (agreement) is a significant transaction for the company according to the latest (annual) financial statements. The decision to grant consent to the execution of this transaction was made (indicate the body that made the decision, its number and date), a copy of which is attached to this transaction and is an integral part of it. The parties to the contract are informed that the executive body of the company has no restrictions on the execution of this transaction."

Corresponding changes, additions, clarifications to the current legislation are substantiated and proposed.

In general, the scientific novelty of the obtained results lies in the fact that for the first time at the dissertation level, a comprehensive theoretical analysis of significant transactions in business associations was carried out, the prospects for the development of legislation in this area were determined, and the obtained results were systematized.

It is worth noting that on the basis of the conducted research, the author, among other things, for the first time:

- established the main features of a significant transaction of a business partnership and proposed a universal definition of a significant transaction as a transaction of a business partnership, for the execution of which it is necessary to give consent to this by the authorized body of the management of the partnership in accordance with the procedure established by law and which meets the special criteria defined in the laws of Ukraine and/or local acts of the company;

- proposed to unify legislative approaches regarding the criteria for assigning a transaction to the "significant" category. When determining whether a deed belongs to the category of significant, use the market value of the subject of the deed (and not the value), which should be compared with the value of the company's assets (and not net assets). Reasoned relevant changes to part 1 and 2 of Article 44 of the Law "On LLCs and VAT";

- proposed that in the event of a change in the structure of corporate governance from a two-level to a one-level one, further approval of a significant transaction by the company, committed in violation of the procedure for making a decision on its commission, is carried out by the general meeting. Reasoned additions to Part 1 of Art. 108 of the Law "On JSC";

- suggested that the established procedure for committing significant transactions be applied to newly created companies after 6 months from the moment of their state registration, unless a shorter period is established by the company's charter. Reasoned relevant additions to Art. 44 of the Law "On LLCs and VAT";

The dissertation student also improved:

- approaches to determining significant transactions of general and limited partnerships. The expediency of regulating relations regarding significant transactions in the founding agreement of these companies is substantiated: criteria for classifying transactions as significant, features of consent to their execution, legal consequences of non-compliance with the approval procedure;

- provisions on the need to establish deadlines for obtaining approval for the execution of a significant transaction;

- provisions on calculating the annual period during which the execution of several transactions with one counterparty and/or with affiliated persons of such counterparty in relation to one subject is considered to be the execution of one transaction. It is proposed to calculate the annual period from the moment of concluding the first transaction with the counterparty and/or with its affiliates regarding the relevant subject. Reasonable relevant additions to Part 6 of Art. 106 of the Law of Ukraine "On JSC";

- it is proposed to supplement Art. 49 of the Law "On JSC" by the norm, according to which the executive body shall be given the right to make proposals to the draft agenda of the general meeting of shareholders in case of the need to commit a significant transaction;

- contractual practice with a recommendation on the expediency of specifying in a specific contract (which is a significant transaction for the company) provisions of the following content: "According to the provisions of the law and the provisions of the charter of the company, this transaction (agreement) is not considered a significant transaction for the company, therefore it does not require consent to it concluded by the general meeting of participants or another authorized body". If the transaction falls under the sign of significant, it is worth noting: "This transaction (agreement) is a significant transaction for the company according to the data of the last (annual) financial statements. The decision to grant consent to the execution of this transaction was made (indicate the body that made the decision, its number and date), a copy of which is attached to this transaction and is an integral part of it. The parties to the contract are informed that the executive body of the company has no restrictions on the execution of this transaction";

- provisions on the grounds for declaring a significant transaction invalid. In addition to the general grounds for declaring transactions invalid, the following should be taken into account: active actions of companies or their participants, which prove that such a transaction does not correspond to the interests of the company; the possibility (impossibility) of determining whether the transaction is really significant for the company; awareness of the counterparty of the company about the nature of the

transaction; prosecution of a person who has committed a significant act in excess of authority;

- provisions on the time frame for approval of a significant transaction. It is recommended to fix the terms of such approval in the local acts of companies, for example, monthly, quarterly or annually.

The work gained further justification:

– provisions on the periodization of legislative regulation of significant transactions: I. Formation of legal regulation of significant transactions in national corporate legislation - from the moment of the declaration of Ukraine's independence until the adoption of the Law of Ukraine "On JSC" in 2008; II. Detailing and positive content of national corporate legislation - 2008-2018; III. Improvement of national corporate legislation taking into account European standards of corporate governance 2018 - to date;

- provisions on the moment of entry into force of a significant transaction in the event of its subsequent approval. In this case, the deed creates, changes, terminates the civil rights and obligations of the company from the moment of its execution. Reasoned additions to Part 2 of Art. 108 of the Law "On JSC";

- regulations on the procedure for committing significant transactions in JSC, 100 percent of whose shares belong to one person. It is argued that in such a company, limiting the powers of the director to commit significant transactions may be necessary when involving him on a contractual basis. Reasoned additions to Clause 5, Part 8, Art. 106 of the Law "On JSC";

- the doctrine of abuse of law. Disapproval of a concluded and partially (or fully) executed significant transaction, which was committed in violation of the procedure for granting consent to its execution established by law or statute, without any reasons indicating the incompatibility of such a transaction with the interests of the company, is an abuse of law and contradicts the rules of honest business practice. The application of the business association to the court with the demand to declare the deed invalid with reference to the adopted decision on its disapproval should also be considered as an abuse of the right to judicial protection;

- the doctrine of the responsibility of officials of companies guilty of violating the order of committing significant acts. The subject of responsibility is the officials of the business association, regardless of whether they individually made a decision, as a result of which losses were caused to the association, or whether they were part of a collegial body that made the relevant decision. Members of the collegial body are jointly and severally liable for the damages caused. The subject of responsibility is not only the officials who committed the transaction without the consent of the authorized body, but also those officials who gave such consent (or refused to approve the transaction), if such actions contain signs of abuse of rights and violation of rights or interests societies;

- scientific views on fraudulent decisions, fraudulent acts. In the event that the authorized body of the company makes a fraudulent decision to disapprove of a significant transaction, which is contrary to the rules of honest business practice and previous behavior of the company, the creditor has the right to apply to the court with a demand to declare such a decision of the general meeting of participants (shareholders) or the supervisory board invalid. If a significant transaction of the company is aimed at causing damage to the company itself, and not at the occurrence of real consequences, the interested party has the opportunity to prove the invalidity of such a transaction as fraudulent;

- the doctrine of derivative claims. Committing a significant act of business companies in violation of the order established by law or local acts can potentially create a threat of violation of the corporate rights of the participants. A derivative lawsuit may be filed by a member (participants) of the company in order to protect not only the rights and interests of the company itself, but also its corporate rights.

The practical significance of the obtained results is that they can be used in: the scientific and research field, as a basis for further theoretical and legal investigations on the protection, exercise and protection of corporate rights, the execution of significant acts of business companies; law-making and law-enforcement activities - in the process of improving corporate legislation, in local corporate rule-making ; the educational process - during the preparation of methodical materials, teaching aids for the educational discipline "Corporate Law", specialized courses "Shareholder Law",

"LLC/TDV Law"; educational and legal educational activities - to improve the legal and corporate culture of interested persons.

Keywords: business companies, joint stock company, limited liability company, company with additional liability, corporate governance, company body, director, general meeting of participants, company member, company official, company creditor, significant transaction, fraudulent transaction, derivative action, legal status.

THE LIST OF AUTHOR'S PUBLISHED WORKS ON THE DISSERTATION TOPIC

Works in which the main scientific results of the dissertation are published:

1. Hrynyshyn Kh. M. Transactions of joint stock companies that do not fall under the characteristics of significant transactions. Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law. 2023. No. 76. Vol. 1. P. 158-163.

2. Hrynyshyn Kh. M. Conditions of validity of significant transactions of companies with limited and additional liability. Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law. 2023. No. 78. T. 1. P. 159-165.

3. Hrynyshyn Kh. M. Protection of the rights and interests of creditors in case of violation of the procedure for the execution of significant transactions of business associations. Law and society. 2023. No. 4. P. 59-68.

4. Hrynyshyn Kh. M. Signs of a significant transaction: problems of legal certainty. Analytical and comparative jurisprudence. 2023. No. 5. P. 219-223.

which certify the approval of the dissertation materials:

1. Hrynyshyn Kh. M. Peculiarities of concluding significant transactions by limited and additional liability companies. Problems of state formation and protection of human rights in Ukraine: Materials XXV reports science and practice conf. (Lviv, February 7-8, 2019): in 2 h. Part 1. Lviv: Lviv: Faculty of Law of Ivan Franko National University of Lviv, 2019. P. 187-190.

2. Hrynyshyn Kh. M. The influence of the European Union company legislation on the legal regulation of significant transactions in Ukraine. Actual problems of human rights, the state and the legal system: Materials of the 19th international student.- graduate student. Conf. (Lviv, April 24, 2020) Lviv: Lviv: Faculty of Law of Ivan Franko National University of Lviv, 2020. P. 85-87.

3. Hrynyshyn Kh. M. A new approach in the legal regulation of the liability of officials of joint-stock companies in the draft law "On joint-stock companies" No. 2493. Legislation on joint-stock companies: innovations and perspectives: Materials XVIII International. science and practice conference (Ivano-Frankivsk, October 23, 2020) Law inst. Prikarpat. national University named after V. Stefanyk. P. 29-33.

4. Hrynyshyn Kh. M. Peculiarities of the procedure for concluding significant transactions by a joint-stock company. Actual problems of human rights, the state and the legal system: materials of the 20th International Student -Postgraduate Scientific Conference. Lviv: Faculty of Law of Ivan Franko National University of Lviv, 2021. P. 72-74.

5. Hrynyshyn Kh. M. Legal consequences of violation of the procedure for committing significant transactions. Problems of state formation and protection of human rights in Ukraine: materials of the XXVII scientific and practical conference report: in 2 parts, Part 1. Lviv: Faculty of Law of Ivan Franko National University of Lviv, 2021. P. 203-205.

6. Hrynyshyn Kh. M. Peculiarities of the protection of shareholders' rights to information about the financial and economic activities of the company. Problems of state formation and protection of human rights in Ukraine: materials of the XXIII reportable scientific and practical conference: in 2 parts, Part 1. Lviv: Lviv: Faculty of Law of Ivan Franko National University of Lviv, 2022. P. 189-191.

7. Hrynyshyn Kh. M. transactions in LLC. Actual problems of intellectual, informational, IT and Internet law: materials of the Seventh All-Ukrainian scientific and practical conference. Lviv: Lviv: Faculty of Law of Ivan Franko National University of Lviv, 2023. P. 42-46.

8. Hrynyshyn Kh. M. Concepts and signs of a significant transaction. Materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference dedicated to the memory of Academician of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Doctor of Legal Sciences, Professor Volodymyr Vasyliovych Luts (1933-2021) "Contract as a universal form of legal regulation". Ivano-Frankivsk: Prykarpattia National University named after Vasyl Stefanyk. 2023. 175-178.